

Ivan Kraus
**číslo
do nebe**

IVAN KRAUS

Číslo do nebe

ACADEMIA

© Ivan Kraus

ISBN 978-80-200-0432-1

„Nemůžete vzít člověku půdu pod nohama a očekávat, že se bude chovat normálně.“

/z aforismů I. K./

Nepatřím k těm, kteří píšou jen v okamžiku, kdy sedí u psacího stolu. Mé psaní nemá rádo stálou pracovní dobu ani čistý papír. Dává přednost rozhovoru, četbě, zamyšlení nebo vzpomínce.

Proto je zcela možné, že jsem tuto knížku psal skoro třicet let, a nemohu ani vyloučit, že její počátky spadají do doby, kdy jsem ještě neuměl písmenka.

Obsah

Rádio Fušek a Tanganjika	6
Kláštevní ulice	11
Nedělní polévka	14
Poučné příběhy	16
Textilní strýc	20
Učit se, učit se	28
Poklad.....	33
Pan rada	36
Domovní schůze	41
Děda v kině	44
Brigáda	49
Přehlídka.....	53
Návštěva	55
Ilegální ovoce.....	58
Číslo do nebe	62
Třídní boj	67
Jak jsme slavili první máj	71
Maturita	79
Jdi do zemědělství	82
Matka a úřady	85
Kalendářový příběh	92
Zem není.....	97
XXX	100

Rádio Fušek a Tanganjika

Před válkou pracoval otec jako vedoucí firmy RÁDIO FUŠEK na Václavském náměstí. Byl to velmi známý podnik, jehož majitelem byl pan rada Fušek, který byl poslancem lidové strany a věnoval se hlavně politice. Když otec hledal pro podnik novou sekretářku, dal do novin inzerát, v němž nabízel práci spolehlivé korespondentce, znalé těsnopisu a psaní na stroji, a dobré platové podmínky.

Z uchazeček se mu líbila jedna energická slečna, která bušila rychle do stroje, když jí na zkoušku diktoval dopis.

„Umíte také samostatně zakládat poštu?“ zeptal se jí.

„Zajisté, pane šéf,“ odpověděla sebevědomě.

Když byla přijata, opatřila nové šanony a pečlivě roztřídila veškerou poštu a firemní účty. Pak zavedla nový systém, označila pořadače podle abecedy a obsahového rejstříku.

Když to zjistil otec, který až do té doby dával všechny doklady na jednu hromadu, byl příjemně překvapen. Velkou část korespondence firmy tvořily v té době dopisy zákazníkům. Týkaly se nového vynálezu uvedeného v podnikovém katalogu a inzerátech jako anténa za okno značky ROLTEX za 58 Kč.

Anténa Roltex měla prý odstranit všechny poruchy rádia. Někteří zákazníci však psali firmě, že si ji koupili a poruchy rozhodně nezmizely. Několik jich dokonce psalo, že mají dojem, že poruchy jsou horší od té doby, co mají anténu.

Otec diktoval v té době sekretářce odpovědi, v nichž zákazníkům tvrdil, že mají zřejmě špatné rádio a že sebelepší anténa nemůže zlepšit poslech zastaralého přijímače. Zároveň jim hned nabízel rádio PHILIPS. K dopisům přikládal nový reklamní prospekt s obrázkem přijímače, v němž se tvrdilo, že přístroj je rádiem nejvyšší výkonnosti a ryzího tónu, a to především díky bleskovému ladění systému LINODYN.

„JEDINÝ STISK PRSTEM A JIŽ ZAZNÍ STANICE JAKO NA POVELI!“ stálo v prospektu.

„Proč nabízíte zákazníkům rádio, když si stěžují na anténu?“ divila se sekretářka.

„Anténa stojí padesát osm korun, rádio tři sta padesát," vysvětlil otec sekretářce tajemství obchodu.

Brzy se začal otec věnovat korespondenci víc, než byl do té doby zvyklý. Diktoval slečně jeden dopis za druhým a bedlivému pozorovateli by jistě neušlo, že důvodem jeho počínání nebyli zákazníci ani anténa, nýbrž sekretářka.

Jednoho dne se jí otec zeptal, zda má hodně přátel.

Pravila, že ne.

Povzbuzen položil otec otázku další. „Jistě jste ale často zadaná?" „Ani ne," řekla slečna.

Když se otec slečny zeptal, zda má někdy volno, přestala raději psát, protože měla pocit, že by snadno mohla udělat překlep. Krom toho se jí zdálo, že otcova otázka je důležitější než odpověď zákazníkovi s nefungující anténou.

„Třeba na hodinku?" zeptal se otec.

Nevěděla, co říci. Vedoucí byl zvyklý jednat věcně a jasně a navrhl jí, aby s ním toho dne odpoledne šla do kavárny.

„Potřeboval bych si tam přečíst noviny," pravil suše.

Tak došlo k první schůzce matky s otcem.

Kdykoli jsme později slyšeli matku vyprávět o tomto setkání, zamýšleli jsme se nad otcovým počínáním. Představovali jsme si, jak sedí oba v kavárně, kde matka hledí na noviny, za nimiž je skryt náš budoucí otec. Často jsme pak kladli matce otázky. Zajímalo nás, zda si otec v kavárně doopravdy četl, nebo zda s matkou mluvil. Nevím proč, ale vždycky jsem si představoval, že si otec do novin udělal miniaturní otvor, kterým matku pozoroval. Někteří z mých sourozenců se ptali matky, co dělala ona, když byl otec za novinami, a co si v tu chvíli myslela. Michael se zajímal o to, jaké noviny otec tehdy četl, a chtěl vědět, zda ho zajímal sport, nebo jiná stránka.

Jan tvrdil, že se matka před lety přeslechla a že ji otec pozval, aby si šla přečíst noviny do kavárny s ním.

Někdo přišel s vysvětlením, že otec chtěl matce původně z novin číst, že však své rozhodnutí změnil, když zjistil, že zprávy nejsou dobré. Obě sestry, Kateřinu a Elišku, udivovalo, že matka s otcem do kavárny vůbec šla. Představovaly si první schůzku mnohem

romantičtěji, na nějaké skále nebo alespoň v parku, jak tomu bývá ve filmu, když zazní hejna houslí. Matka ponechala naše dotazy bez odpovědi.

Jen se vždy tajuplně usmívala a vyprávěla o tom, jak se s otcem sešla podruhé, když ji pozval do kina. Pamatovala si film, který spolu tenkrát viděli. Krom toho byla pyšná, že přišla včas. Později se jí to už nedařilo a přicházela na schůzky pozdě. Otec, který chtěl být v kině včas, se zlobil a trhal lístky.

Myslím si, že nikdo nikdy neroztrhal tolik lístků do kina jako náš otec. Pokud si mohu vzpomenout, chodil vždy po bytě, oblečen v plášti a klobouku, a čekal na matku, která mu oznamovala z koupelny, že už brzy bude hotova.

Někdy čekal otec až do poslední chvíle. Pak se podíval na hodinky, řekl, že je vše prohrané, a lístky roztrhal.

Jednou se matce podařilo lístky ještě slepit. Od té doby je otec trhal na velmi malé kousky před různými pražskými biografy.

Matka tvrdí, že se otec už za svobodna pletl a často čekal před jiným kinem. Když se rozhodli, že se vezmou, nedostavil se na úřad, protože šel ze zvyku do kavárny Šroubek. Tam prý přemýšlel, u kterého kina se má s matkou sejít. Protože si tím nebyl jist, opustil kavárnu a obcházel kina na Václavském náměstí. Naštěstí tehdy dávali v kině Světozor nějaký americký film o novomanželech, a to otci připomnělo, že se žení. Sedl do taxíku a jel na radnici.

Tam už ho čekala matka se svědky.

„Kde máš kytku?“ zeptala se ho, když dorazil na úřad.

„Já?“ divil se otec, který byl zvyklý vídat květiny na svatebních fotografiích jen v rukou nevěst.

Když pak otec na poslední chvíli květiny sháněl, přemýšlela matka, zda si bere správného muže.

Nevím, zda mé počátky spadají ještě do doby, kdy matka odpovídala zákazníkům, kteří vlastnili anténu Roltex, nebo až do období, kdy otec uvedl do prodeje rádio Domingo. (PRAVÉ STRADIVÁRKY POZNÁTE OKAMŽITĚ, STEJNĚ OKAMŽITĚ ROZEZNÁTE I KVALITU PŘIJÍMAČE DOMINGO!)

O mém narození svědčí však jakýsi pamětní list, který se v rodině uchoval dodnes. Je na něm skupinka andělíčků od paní Fišerové-Kvěchové. Andělíčky nesou obláček s předtištěnou větou: V UPOMÍNKU NA SVÁTEČNÍ DEN KDY NAŠ/E/... OTEVŘEL/A/ SVÁ... OČKA, ABY JIMI OZAŘOVAL/A/ ŠEDÉ DNY NAŠEHO ŽIVOTA.

Matka vyplnila můj první diplom krasopisně a vepsala do volných políček: 1. březen 1939, Ivoušek a hnědá. Někteří sourozenci mi diplom záviděli.

Nikdo mi však nezáviděl fotografii, otištěnou v rubrice Ze světa, v časopise Náš rozhlas. Fotografie vznikla, když mi bylo devět měsíců, protože otec potřeboval reklamu na nový přijímač. Sedím na obrázku v pěkném oblečku a punčoškových kalhotách, na hlavě mám sluchátka, zdvím prstík a usmívám se. Pod obrázkem je text: NEJ-MENŠÍ POSLUCHAČ SE SVÝM HRAJÍCÍM DĚTSKÝM PŘIJÍMAČEM. Foto Pišvejc.

Vedle fotografie je poznámka o tom, že Benito Mussolini zhlédl první pokusné vysílání italské televize.

Jsem přesvědčen, že by mne byl otec použil ještě k dalším reklamám, nebýt muže s knírkem, který se těšil, že rádia využije k svým hlasitým projevům.

Po válce se z firmy stala Elektra, národní podnik. Pan Fušek odešel z Československa a radil otci, aby udělal totéž, ale tomu se pryč nechtělo. Zůstal ještě nějaký čas v podniku a pustil se opět s chutí do práce.

Na nových prospektech se objevila sestra Eliška.

Držela v ruce rádio SONORETA, oblečena jen do noční košilky, a tvářila se velmi spokojeně. Sestra byla hezká a fotogenická, a tak se rádio dobře prodávalo. Když byla větší, dal jí otec do ruky rádio TENOR a matka jí uvázala do vlasů mašli.

Michael pomohl s prodejem rádia TESLA, na němž pro změnu seděl a tvářil se tak, jako by vůbec neměl rád židle. Později vznikl ještě snímek bratra se stojacími lampami. Měl jich kolem sebe tolik, že to vypadalo jako v nějakém elektrickém lese. Bratr se však tvářil ustaraně (asi proto, že už nemohl sedět na svém oblíbeném rádiu), a tak snímek nebyl použit.

Nezasvěcenému by se mohlo zdát, že většina z nás přišla na svět také proto, abychom zvedli v obchodě obrat.

Později už otec další sourozence k reklamě nepotřeboval. Je to trochu škoda, protože zejména Jan by se byl dal skvěle využít, pokud by šlo o to, upozornit některé zákazníky na nerozbitnost výrobků.

V té době měli však rodiče jiné starosti. Matka neustále naléhala na otce, aby z Prahy odešli. Připomínala mu, že to měli udělat už před válkou, kdy ho také měla k odchodu, když viděla, že odcházejí jiní. Tvrdila, že si otec mohl ušetřit léta vězení, kdyby byl poslechl.

„Kam bych chodil?“ divil se otec, který byl po celý život přesvědčen, že má žít tam, kde se narodil.

Matka však přesto začala vyřizovat doklady na cestu do Tanganjiky. Brzy se však narodil bratr Michael, který se tak postaral o to, že rodina zůstala v Praze.

O dvacet let později seděl otec na lavičce v parku v Montrealu a žasl nad tím, jak to vypadá na Západě. Nedaleko něho seděl nějaký pán, který si ho pozorně prohlížel. Nakonec si dodal odvahy a šel k otci.

„Nejste náhodou pan Kraus z Prahy?“ zeptal se.

„Jsem,“ řekl otec a podíval se také na toho pána a najednou si uvědomil, že ho odněkud dobře zná. Ten pán se usmíval a otec si ho prohlížel, až si vzpomněl.

„Jste to vy..., pane Fušek?“ zeptal se.

Tak se po mnoha letech a na jiném kontinentě, ve velkém městě, zcela náhodou sešel otec s panem radou. Pan rada byl prý tak dojat, že plakal.

Bylo to také poprvé, co jsem otce slyšel hovořit o osudu.

„Jestli měl někdo plakat, tak jediné ty!“ řekla matka, která se při otcově vyprávění zamyslela nad životem.

Když jsme se po letech dozvěděli o Tanganjice, vytýkali jsme Michaelovi, co způsobil.

„Kde už já mohl být...,“ vzdychal Jan, „až někde v Austrálii!“

„Jak jsi přišel na Austrálii?“ divila se Kateřina.

Když se ukázalo, že si Jan plete Tanganjiku s Tasmánií, požádala ho sestra, aby byl tak laskav a překonal svůj vrozený odpor ke škole alespoň při zeměpisu a nevydával se na žádnou cestu dříve, než bude mít jasno, že cestuje správným směrem.

K všeobecnému překvapení se pak bratr nějaký čas zeměpisem skutečně zabýval. Když však zjistil, že se později stala z Tanganjiky Tanzanie, ztratil o celou věc zájem. Prohlásil, že